

Barbara Riman

Slovenski franjevci u Hrvatskoj provinciji sv. Ćirila i Metoda s posebnim naglaskon na samostan i svetište na Trsatu

UDK 271.3(497.5=863)

UDC 271.3(497.5=863)

RIMAN Barbara, dr. asistent, Inštitut za narodnostna vprašanja, SI - 1000 Ljubljana Erjavčeva cesta 26, barbara.riman@gmail.com

RIMAN Barbara, PhD, assistant, Institute for Ethnic Studies, SI-1000, Ljubljana, Erjavčeva cesta 26, barbara.riman@gmail.com

Slovenski franjevci u Hrvatskoj provinciji sv. Ćirila i Metoda s posebnim naglaskon na samostan i svetište na Trsatu

Slovene Franciscans in the Croatian Province of Saints Cyril and Methodius with Special Emphasis on the Monastery and Sanctuary of Trsat

Zgodovinski časopis, Ljubljana 68/2014 (149), št. 1-2, str. 126–149, cit. 122

Zgodovinski časopis (Historical Review), Ljubljana 68/2014 (149), No. 1-2, pp. 126–149, 122 notes

1.01 izvorni znanstveni članek: jezik Hr. (En., Hr., En.)

Language Hr. (En., Hr., En.)

Rad prikazuje život i djelovanje franjevac koji su bili rođeni u današnjim slovenskim krajevima, a koji su svoj život, ili barem jedan njegov dio, proveli u samostanima Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. U članku su predstavljeni pojedinci, koji su djelovali u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda o kojima postoje biografski podaci. Posebno je naglašen život i djelovanje onih franjevac koji su bili aktivni u Svetištu Majke Božje Trsatske na Trsatu. Razlozi njihovih dolazaka na Trsat bili su različiti i razlikovali su se od pojedinca do pojedinca. Svi ovdje spomenuti zauzeli su posebno mjesto u razvoju samostana i Svetišta na Trsatu, ali i u povijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda.

The contribution presents the life and work of Franciscans who were born in the present-day Slovene territory and spent their life, or at least a part of it, in monasteries of the Croatian Province of Saints Cyril and Methodius. The paper introduces individuals, working in the Croatian Province of Saints Cyril and Methodius, on whom we have bibliographical data. Special emphasis has been placed on the life and work of Franciscans active in the Our Lady of Trsat Sanctuary. Their reasons for arriving at Trsat were of various nature; they differed from an individual to an individual. Each individual stated below played a significant role in the development of the Monastery and the Sanctuary of Trsat but also in the history of the Croatian Franciscan Province of Saints Cyril and Methodius.

Ključne riječi: franjevci, franjevački red, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda

Key words: Franciscans, Franciscan order, Croatian Franciscan Province of Saints Cyril and Methodius

Avtorski izvleček

Author's Abstract

Uvod: O slovensko-hrvatskim povijesnim vezama

Zajednička povijest Svetišta na Trsatu i slovenskih franjevačkih samostana i crkvi, vrlo je duga. Osim hodočasnika iz slovenskih krajeva, koji dolaze na Trsat odati počast Gospi Trsatskoj, neko su vrijeme Franjevački samostan na Trsatu, kao i Trsatska crkva, bili sastavni dio Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa kojoj je sjedište bilo u Ljubljani. Osim samostana i crkve na Trsatu, u sastavu te zajedničke provincije bili su i samostani u Karlovcu, Jastrebarskom, Samoboru i Klanjcu. To se promijenilo 1900. godine kada je dotadašnja Hrvatsko-kranjska provincija sv. Križa bila reorganizirana te su nastale dvije nove: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda i Slovenska franjevačka provincija sv. Križa.

I danas ima Trsatska crkva posebno mjesto kod vjernika i hodočasnika koji dolaze iz cijelog svijeta. Kroz povijest zabilježeni su dolasci vjernika iz raznih krajeva, pa tako i iz slovenskih i to sve od 16. stoljeća naovamo. Kao primjer se ovdje može navesti zapis iz crkvene kronike župe Črnomelj u kojoj stoji da se u kolovozu 1924. godine »pod vodstvom župnega upravitelja 60 romarjev podalo na Trsat.«¹

Ti dolasci postaju posebno intenzivni u vremenu kada su se radi prometnih veza olakšali dolasci na Trsat.² Posljednjih godina su se između slovenskih i hrvatskih hodočasnika isplele jake veze te su tako zabilježena slovensko-hrvatska hodočašća u različita slovenska i hrvatska svetišta.³ U *Ilustriranom Slovincu* 1930. godine je o tome zapisano sljedeće: »Kakor na dlani gledamo ob lepem solničnem dnevu pod seboj Sušak in Reko s svojimi lukami, Istro z Opatijo, Lovran in Učko, dalje otoke Krk, Cres itd. in končno lep del Hrvatskega Primorja doli do Crikvenice. Nič ni zato čudnega, če obiskujejo še dandanas Slovenci in Hrvatje radi in v velikem številu Trsat, zaradi česa ga tudi lahko imenujemo skupno slovensko – hrvaško božjo pot.«⁴ Trsat je kroz prošlost pridobio status provjerenog hodočasničkog okupljališta te je tamo bilo organizirano i nekoliko euharistijskih kongresa.⁵ Na Trsatu je bio održan prvi hrvatsko-slovenski euharistijski kongres, 2. i 3. rujna 1902. godine. Okupilo se oko 200 svećenika, a slavlju su prisustvovala tri biskupa: senjsko-modruški Antun Maurović, ljubljanski Antun B. Jeglič, beogradski Ivan Krapac i nadbiskup Lawova Josip Teodorowicz.⁶

¹ Preuzeto: M. Balkovec Debevc, Črnomelj, str. 213.

² D. Patafta, *Povijest trsatskih hodočašća*, str. 6.

³ Tako su zabilježena hrvatsko-slovenska hodočašća u Brezje, Ptuj, Mariju Bistricu, na Trsat i dr.

⁴ Mati božja trsatska, str. 260.-261

⁵ Tijekom prve polovice 20. stoljeća na području današnje Hrvatske održano je više od pedeset euharistijskih kongresa, od čega su tri bila nacionalna. Svima je svrha bila obnova pojedinca i zajednice.

⁶ D. Patafta, *Trsatski euharistijski kongresi*, str. 7.

Osim već tradicionalnih hrvatsko-slovenskih hodočašća na Trsat, povezanost slovenskog vjerskog puka za Trsat ojačao je i događaj koji se zbio u vrijeme Drugog svjetskog rata. Nakon što je okupiran sjeverni dio Slovenije, slovenski su franjevci čudotvornu sliku *Marija Pomagaj* iz Brezja prenijeli najprije u Ljubljanu, a potom na Trsat. Na Trsat su sliku slovenski franjevci predali tadašnjem trsatskom gvardijanu Florenciju Forjanu, a brigu o njoj preuzeo je fra Krišpin Motočić. Ona, kao i slika Gospe Trsatske, prvo se nalazila u njegovom krevetu s dvostrukim dnom, a potom ih je zazidao u zid podruma. Slika *Marija Pomagaj* bila je na Trsatu od 28. travnja 1941. godine do 19. svibnja 1943. godine, kada su je franjevci vratili nazad u Ljubljanu gdje je bila sve do kraja rata.⁷

Ovdje su navedena samo dva primjera (hodočašća i međusobna pomoć) povezanosti slovenskih krajeva sa Svetištem i samostanom na Trsatu. No, postoje i druge veze koje nisu tako očite, a na koje su sigurno utjecali i pojedinci koji su djelovali u određenim samostanima.

Važna godina u povijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda i Slovenske franjevačke provincije sv. Križa je 1900. Tada je je bila osnovana nova Hrvatska franjevačka provincija Sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu, koja je nastala iz triju višenacionalnih provincija: sv. Križa,⁸ sv. Ladislava kralja⁹ i sv. Ivana Kapistrana.¹⁰ U takvoj reformi je nastala i Slovenska franjevačka provincija sv. Križa.

Pri formiranju dviju novih provincija važnu je ulogu imao *Vendelin Vošnjak*, franjevac rođen u Velenju.¹¹ Iz njegovih napora na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće vidi se privrženost sredini u kojoj je djelovao i želja za što boljim opsluživanjem vjernika. Naime, njegova želja je bila da se uspostavi jedinstvena franjevačka provincija koja bi na prostoru tadašnje Banske Hrvatske obuhvatila sve hrvatske samostane.¹² U trenutku kada se odlučivalo o samostanima koji će pripasti novonastaloj hrvatskoj

⁷ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 318.

⁸ Provincija je imala ime Hrvatsko-kranjska provincija sv. Križa od 1813. do 1900. godine. U tom je razdoblju u nju bilo uključeno 12 samostana: Ljubljana, Novo Mesto, Kamnik, Nazarje, Brežice, Kostanjevica kod Gorice, Pazin, Trsat, Jastrebarsko, Samobor, Klanjec i Karlovac. Nakon 1900. godine provinciji Sv. Križa su oduzeti samostani: Jastrebarsko, Karlovac, Klanjec, Samobor i Trsat, a dobila je dva nova: Maribor i Sv. Trojica u Slovenskim goricama, koji su do tada pripadali Tirolskoj provinciji sv. Leopolda u Austriji. Na provincijskom je kapitolu 22. 6. 1919. Provincija promijenila ime u Slovenska frančiškanska provinca sv. Križa (*Žnidaršič, Frančiškani na Slovenskem*, str. 318.-321.).

⁹ Iz bivše Provincije sv. Ladislava kralja u Hrvatsku je franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda ušlo 8 samostana: Zagreb, Varaždin, Krapina, Čakovec, Koprivnica, Virovitica, Kloštar Ivanić i Hrvatska Kostjanica. (Damiš, *Međimurski franjevci*, str. 26.)

¹⁰ Iz bivše Provincije sv. Ivana Kapistrana su u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda ušli su sljedeći samostani: Požega, Našice, Ilok, Šarengrad, Zemun, Vukovar, Cernik, Slavonski Brod i Osijek. (Hoško, *Franjevci u kontinentalnoj*, str. 26.)

¹¹ Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda teritorijalno se poklapa s nekoliko biskupija i nadbiskupija, a to su Zagrebačka, Varaždinska, Požeška, Đakovačko-srijemska i Krčka biskupija te Riječka nadbiskupija. U Hrvatskoj danas postoje tri franjevačke provincije: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu, Hrvatska franjevačka provincija sv. Jeronima sa sjedištem u Zadru te Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja sa sjedištem u Splitu.

¹² Hoško, *Franjevci u kontinentalnoj*, str. 353.

provinciji i koji će pripasti novoosnovanoj Slovenskoj franjevačkoj provinciji sv. Križa, vodeći su ljudi inzistirali da se slovenskoj provinciji sv. Križa pripoji i samostan na Trsatu. U vezi s time je V. Vošnjak u siječnju 1899. godine generalu franjevačkog reda, Alojziju Laueru, poslao pismo. Između ostaloga, napisao je: »*Misao o osnutku nove Hrvatske provincije svi su, i crkveni i svjetovni krugovi do kojih je doprla vijest o tome, primili s velikim oduševljenjem. No, duhovi su se uzбудili, a neka su se braća ogorčila na naše susjede, kad se proširuje vijest da bi mogao otpasti glavni samostan, onaj na Trsatu (...) Nalazi se na hrvatskom teritoriju, u hrvatskom narodu, u hrvatskoj biskupiji. Sa Zagrebom ima izravan samobraćaj pet puta na dan. U čudotvornom trsatskom mjestu redovito se govori hrvatski; hrvatski se ondje propovijeda i nedjeljama i blagdanima. Taj je pak jezik našim članovima (Hrvatske provincije) materinski, a kruh se Božje riječi lakše dijeli i prihvaća na vlastitom jeziku nego na tuđem.*« Još je dodao: »*Kranjska provincija daje nam bez protivljenja one hrvatske samostane koji su siromašni i štoviše zaduženi, pa će više biti na teret našoj (Hrvatskoj) provinciji ako im ne priskoči u pomoć trsatski samostan. (...) I sam provincijal i članovi Kranjske provincije, ako stvar promotre objektivno, priznat će da Trsat spada u Hrvatsku pa stoga treba da se i po pravu i po pravednosti ustupi Hrvatskoj provinciji.*«¹³

Iz pisma je vidljivo da je na odluku o pripadnosti Trsatskog samostana djelomično utjecala i želja za ekonomski jačim samostanima, što je samostan na Trsatu svakako bio. Radi tako jasno postavljenih očekivanja i razloga koje je naveo, vrhovna vlast franjevačkog reda je odredila, da samostan na Trsatu pripadne Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. Uz franjevački samostan na Trsatu, u hrvatsku Provinciju su bili uključeni i samostani u Jastrebarskom, Klanjcu, Karlovcu i Samoboru.

Baš radi toga što su određeni hrvatski samostani bili neko vrijeme u zajednici sa slovenskim samostanima, postojala je određena povezanost među franjevcima, kao i oslanjanje pojedinih franjevaca na određeni samostan u današnjoj Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. Slični procesi zabilježeni su i u drugim provincijama, kao i u različitim biskupijama.¹⁴ No, vidljiva je i povezanost franjevaca rođenih na prostoru današnje Republike Slovenije s različitim samostanima na prostoru današnje hrvatske Provincije, a koji nisu bili u tadašnjoj zajedničkoj provinciji (npr. samostani u Slavoniji i Vojvodini).¹⁵

¹³ Preuzeto iz Riman, *Život i djelo*, str. 44.

¹⁴ Ovdje je potrebno navesti Hrvatsku kapucinsku provinciju sv. Bogdana Mandića. Hrvatski, slovenski, austrijski, štajerski i furlanski kapucinski samostani su sve do 1847. godine bili udruženi u *Štajersku kapucinsku provinciju*. U Hrvatsku su kapucini naprije došli u Rijeku 1690. godine gdje su izgradili i samostan. Potom su došli u Zagreb, na Gornji grad gdje su djelovali do 1788. godine, kada je samostan odredbom cara Josipa II. raspušten te predan vojsci za vrijeme Austrijsko-turskog rata (1787.-1791.). U Varaždin su došli 1699. godine, u Osijek 1703, u Karlobag 1710. Početkom 20. stoljeća dolaze i u Split i u Dubrovnik. Od 1921. do 1967. godine postojala je zajednička *Ilirska provincija* koja je okupljala slovenske i hrvatske samostane i dijelila se na Hrvatski, odnosno Slovenski komesarijat. Godine 1974. je Generalni ministar Reda fra Pashal Rywalski Hrvatski komesarijat proglasio samostalnom provincijom.

¹⁵ Više o povijesti i ujedinjenju sa slovenskim samostanima u Slovensko-hrvatsku provinciju sv. Križa: Hoško, *Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj*, 189.-226.

Franjevci iz slovenskih krajeva u samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda

Relativno je veliki broj franjevaca, rođenih u slovenskim krajevima, ostao i djelovao u novoosnovanoj Provinciji. Uprave novih provincija dozvolile su da svaki franjevac odabere u kojoj provinciji će nastaviti sa službom. Jedan od razloga dolaska većeg broja franjevaca koji su rođeni na prostoru današnje Republike Slovenije, a prije svega s prostora Štajerske i Prekmurja, stoljetna je povezanost s Međimurjem¹⁶ i to osobito s kraljevskim gradom Varaždinom i Varaždinskom gimnazijom.¹⁷ Zabilježen je veći broj franjevaca rođenih na prostoru Štajerske i Prekmurja koji su nakon školovanja u gimnaziji ostali u sjemeništu Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda.

Djelovanje franjevaca, koji su ostali u samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda do danas je tek djelomično sagledano. Zabilježeni su bili pojedinci koji su svojim zalaganjima i djelovanjem zadužili Hrvatsku franjevačku provinciju Sv. Ćirila i Metoda. Ostali franjevci, koji su bili rođeni na prostoru današnje Republike Slovenije, a djelovali su na prostoru Provincije, rijetko su spominjani. Razloge se može tražiti u njihovim zanimanjima (krojači, vrtlari i sl.) te pomanjkanju potrebe za izlaskom u javnost. Otvara se također i pitanje razloga njihova ostanka i djelovanja na prostoru Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda jer su nakon razdvajanja imali mogućnost povratka u slovenske samostane.

Prema prvim istraživanjima, razmjerno se velik broj franjevaca koji su rođeni na prostoru današnje Republike Slovenije odlučio za služenje Crkvi i vjernicima u sklopu Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Čini se važnim utvrditi njihovo djelovanje u različitim hrvatskim samostanima, njihova nastojanja u služenju vjernicima, te zalaganja za očuvanje stečenih vrijednosti i tradicije franjevačkog reda u Hrvatskoj.

Kad su povjesničari, baveći se poviješću Reda, pisali o nastanku Hrvatske franjevačke provincije, u svojim su radovima prikazivali postojanje i djelovanje franjevaca u provincijama jugoistočne i srednje Europe. Franjevce koji su bili rođeni na prostoru današnje Republike Slovenije nije se posebno izdvajalo s obzirom na podrijetlo, već prema njihovim zaslugama kojima su pomogli djelovanje Crkve. Tu

¹⁶ Škafar, *Kapucini Slovenci*, str. 148.

¹⁷ Znanstvenici su upozorili na velik broj učenika koji su pohađali školu u Varaždinu, a koji su dolazili iz današnjih slovenskih krajeva. U gimnaziji u Varaždinu je djelovao i određeni broj slovenskih profesora. Zabilježeno je da je u drugoj polovici 19. stoljeća te u prvoj polovici 20. stoljeća u njoj poučavalo oko 25 slovenskih profesora. Godine 1773. ravnatelj je bilo Slovenac dr. Anton Rajšp. (Kržišnik-Bukić, *O narodnostnem*, str. 89.). Uz njega su u gimnaziji u Varaždinu djelovali Štajerci Andrija Zamberger, Ambroz Gable i Teodor Cronstein. (Vanino, *Slike iz galerije*, str. 138-150). I velik je broj učenika u gimnaziji bio baš s područja Štajerske. Tu je potrebno navesti i gimnaziju u Pazinu, iako je njezino djelovanje bilo kraće od one u Varaždinu. I nju je pohađao relativno velik broj učenika koji su dolazili iz slovenskih krajeva, a predavalo je u njoj i 19 profesora rođenih u različitim slovenskim krajevima (Jurčić-Čargo, *Slovenci na Hrvatskoj gimnaziji*, str. 373.).

na prvome mjestu valja spomenuti knjigu *Trsatski franjevci*¹⁸ F. E. Hoška u kojoj se navode Marijan Širc, Romuald Jereb, Vendelin Vošnjak, Filip Oštir i Mihael Troha. O zaslužnijim pojedincima, kao što je npr. Vendelin Vošnjak, bile su napisane i knjige. Tako je Srećko Majstorović napisao knjigu *Sluga Božji otac Vendelin*, a Jakov Šimić je napisao knjigu *Pozivu vjeran-sluga Božji Vendelin Vošnjak franjevac*.

Neki se pojedinci spominju u općim leksikonima, kao i u stručnoj literaturi. Zabilježen je određen broj svećenika koji su djelovali u samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, a čiji se kratki životopisi nalaze u *Hrvatskom franjevačkom biografskom leksikonu*. Podaci o djelovanju u pojedinim samostanima ili o njihovim zaduženjima mogu se pronaći i u *Leksikonu cerkvenih glasbenikov* Eda Škulja te u knjizi *Franjevci uz orgulje* Petra Antuna Kinderića. Spominju se i u povijesnim knjigama i člancima o pojedinim samostanima Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Djelovanje je slovenskih franjevaca na prostoru Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda vrlo slabo zabilježeno u slovenskoj literaturi.

Istraživanje djelovanja franjevaca koji su podrijetlom Slovenci, a koji su živjeli u franjevačkim samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, otežano je i time što u pregledanim dokumentima i literaturi nigdje nije bila zabilježena njihova nacionalnost. Stoga je za potrebe ovoga rada preuzet model M. P. Fernandez, koja je u svojem djelu bilježila doseljene Slovence u Francusku isključivo prema njihovom mjestu rođenja.¹⁹ Model prikaza djelovanja svećenika je preuzet iz članka V. Škafara o djelovanju slovenskih kapucina na prostoru Hrvatske kapucinske kustodije i provincije.²⁰

Najvažniji podaci dobiveni su iz dokumenata s naslovom *Matricula Provinciae Croatiae ab exordio eiusdem 1900*. Usto, korišteni su i *Shematizmi Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda* za 1900., 1904., 1906., 1907., 1909., 1924. i 1940. godinu, *Nekrologij Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda*, te članci objavljeni u slovenskim i hrvatskim novinama i vjerskom tisku.

Kad se govori o povezanosti slovenskih franjevaca s Hrvatskom franjevačkom provincijom sv. Ćirila i Metoda, uobičajeno se najprije misli na Franjevački samostan na Trsatu i angažman Slovenaca u njegovoj povijesti, naročito u Trsatskom učilištu i to već u davnoj prošlosti.²¹ Tako je na Trsatu zabilježeno djelovanje Jakova Hoffstettera²²

¹⁸ Hoško, *Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj*, str. 189.-226.

¹⁹ Pilsar Fernandez, *Slovinci v železni Loreni*, str. 30.-31.

²⁰ Škafar, *Kapucini Slovenci*, str. 147.-163.

²¹ O razvoju i djelovanju filozofskog učilišta u 17. stoljeću: Hoško, *Franjevačke visoke škole*, str. 311. – 332.

²² Jakov Hoffstetter (Ljubljana, 1669. – Kamnik, 1737.), nakon profesorskog djelovanja na učilištima filozofije položio je ispit za profesora Dogmatske teologije i predavao je do 1706. godine na Bogoslovnoj školi u Ljubljani. U vlastitoj je Provinciji obavljao upravnu službu kustoda i u dva navrata je bio provincijal (1717.- 1720.; 1726.-1729.). U Češkoj je bio generalni vizitator reformata. Godine 1719. obnovio je djelovanje Visoke bogoslovne škole na Trsatu nakon što je bila prekinula rad na dvije godine. Na Trsatu je djelovao od 1701. do 1706. godine. Objavljivao je pravna djela. Građa o njemu čuva se u Arhivu franjevačke Provincije sv. Križa u Ljubljani. (*Hrvatski franjevački leksikon*, str. 225.)

i Sigismunda Skerpina²³ koji su održavali nastavu na Filozofskom učilištu na Trsatu, te Antuna Lazaria²⁴ i Sigismunda Žigona²⁵ koji su predavali u Bogoslovnoj školi.²⁶

Gleda li se pak na cjelinu provincije, povezanost je u kasnijim stoljećima bila još i veća. Tako je pri pregledu *Matricula Provinciae Croatiae ab exordio eiusdem 1900* i *Shematizama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda*²⁷ zabilježeno djelovanje barem 37 franjevaca koji su bili rođeni na današnjem prostoru Republike Slovenije. Radi nepotpunih podataka nije moguće točno ustanoviti koliko je franjevaca otišlo iz novoosnovane Provincije i koliko bogoslova nije položilo vječne zavjete, već je napustilo Red. Ti podaci su vidljivi samo za one koji su se u svom radu istakli ili su imali važnije funkcije (gvardijani, vikari, propovjednici i sl.). Zabilježena mjesta rođenja franjevaca bila su u svim dijelovima današnje Slovenije: bilo ih je iz Ljubljane, Idrije, Senožeča, Maribora i Kopra. Zabilježen je veći broj pojedinaca koji su bili rođeni u manjim mjestima u Prekmurju, a dolazili su i iz manjih mjesta s prostora cijele današnje Republike Slovenije. Neki su pojedinci u hrvatske samostane došli još u vrijeme kada je postojala Hrvatsko-slovenska provincija sv. Križa, te su iz svojih osobnih razloga i ostali u novoosnovanoj Provinciji. Neki su franjevci stupili u Red u hrvatsku Provinciju nakon što je već došlo do razgraničenja.

Pogled u franjevačku osobnu dokumentaciju otkriva da se zapisivači nisu ravnomjerno odnosili prema braći o kojoj unose podatke te zapažanja o životu i djelu. Temeljni biografski podaci uglavnom su zabilježeni po određenoj shemi. Sve ostalo ovisi i o onome koji bilježi i o onome o kome se bilježi. Osim subjektivnosti, na brojnost i opsežnost zabilješki utjecale su i životne činjenice pojedinih franjevaca, u prvom redu njihova angažiranost u samostanskoj zajednici te utjecaj pojedinog svećenika na vjernički puk i društvenu zajednicu.

²³ Sigismund Skerpin (Škofja Loka, 1688. – Ljubljana, 1755.), postigao je naslov profesora teologije te je predavao na Bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Ljubljani. Dva trogodišta je bio provincijal (1732.-1735.); 1745.-1748.), sudjelovao je u Vrhovnoj upravi franjevačkog reda kao generalni defintor i generalni prokurator. Kao izaslanik vrhovnika Reda, obavio je kanonski pohod u više franjevačkih provincija. Uživao je ugled u javnom životu pa je nosio naslov tajnog dvorskog savjetnika, a Bečki dvor ga je imenovao biskupom u Bečkom Novom Mjestu. Na Filozofskom učilištu na Trsatu djelovao je u školskoj godini 1717./1718. (Hoško, *Franjevačke visoke škole*, str. 313.)

²⁴ Antun Lazari (Ljubljana, 1642. – Ljubljana, 1705.), tri je trogodiša predvodio Provinciju (1685. – 1688.; 1693.-1686.; 1699.-1702.). Sudjelovao je u vodstvu franjevačkog reda kao generalni defintor, a u ime generala Reda obavio je kanonski pohod u Austrijskoj provinciji, Provinciji sv. Ladislava kralja i sv. Marije u Mađarskoj. Bečki dvor mu je dodijelio naslov tajnog savjetnika cara Leopolda I. (idem, str. 316.)

²⁵ Sigismund Žigon (Gorica, 1644. – Sveta Gora iznad Nove Gorice, 1711.) je postigao najviši prosvjetni naslov u franjevačkom redu, naslov lektora jubilate. Sudjelovao je u vodstvu Provincije kao kustod (1693.-1696.), a kao izaslanik vrhovnika Reda vizitirao je Češku franjevačku provinciju. (ibidem)

²⁶ U višestoljetnoj tradiciji školovanja svećenika na Trsatu, osim Slovenaca i domaćih profesora predavači su bili i Talijani i pripadnici drugih naroda. Svi su oni doprinosili ugledu one priznate obrazovne institucije. (ibidem)

²⁷ *Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda* za godine: 1900., 1904., 1906., 1907., 1909., 1924. i 1940.

Prema sakupljenim podacima i zabilježenim aktivnostima ovdje spomenutih franjevac, moguće ih je grupirati u tri skupine.

U prvoj (I.) su skupini oni pojedinci o čijem djelovanju se do sada nije pisalo. To su uglavnom franjevci koji su bili krojači, vrtlari, sakristani, odnosno braća ostalih zanimanja potrebnih samostanskoj zajednici, te stoga nisu javno istupali u svojem radu.

U drugoj (II.) su skupini pojedinci koji se navode u literaturi usputno i to najčešće jer su bili na takvim položajima da su djelovali i utjecali na uređenje samostana, crkve ili su utjecali na život zajednice u kojoj su boravili. To su uglavnom župnici, gvardijani, orguljaši, propovjednici i dr.

U trećoj (III.) su skupini pojedinci, koji su svojim aktivnostima znatno pridonijeli poboljšanju života Provincije ili su bili na odlučujućim položajima te su za njih vezane značajne odluke i organizacije važnijih događaja u crkvenom, a kod nekih i u svjetovnom životu. Tu su i oni koji su svojim intelektualnim radom doprinijeli afirmaciji Crkve u društvenoj zajednici. Njihov život i rad je već zapisan u literaturi. Franjevci, ovisno u kojoj su skupini, navode se abecednim redom.

I.

Na području Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda zabilježen je boravak brojnih franjevac, koji su bili rođeni na području današnje Republike Slovenije, a o kojima postoji tek bilješka u temeljnim evidencijama Provincije.

Brulec, Fabirjan rođen je u Stopiču pri Novem Mestu 11. listopada 1858. Podataka o njegovoj smrti nema.²⁸

Gutman, Florijan rođen je u Toplicama pri Novem Mestu 19. siječnja 1845., a umro je u Jastrebarskom 18. veljače 1925. Za njega je zabilježeno da je bio vrtlar i kuhar.²⁹

Farkaš, Fakundo rođen je u Strehovcima pri Dobrovniku 17. rujna 1903., a umro je u Varaždinu 12. prosinca 1925.³⁰

Frigelj, Felicijan rođen je u Velikoj Dolini pri Jesenicah na Dolenjskem 6. svibnja 1880., a umro je u Samoboru 18. ožujka 1905. U *Nekrologiju* je za njega zabilježeno da je bio kuhar.³¹

Kavčič, Josip rođen je u Senožecu 22. veljače 1882., a umro je na Trsatu 15. rujna 1960.³²

²⁸ Da su Benvenuto Habjan, Rajko Podlipec i Fabirjan Brulec djelovali na Trsatu 1900. godine doznajemo iz popisa *Mohorjanov*. Tamo je zabilježeno da su u godini 1900. na Trsatu bili mohorjani: Efreim Turk, Romuald Jereb, Rajko Podlipec, Marijan Širca, Fabirjan Brulec, Filip Oštir. Za 1918. godinu je zabilježeno da su između ostalih mohorjani na Trsatu bili Mihael Troha i Benvenut Habjan. (Vovko, *Priljubljenost knjižnega daru*, str. 95.-101.). U popisima mohorjana nalaze se i druga imena slovenskih svećenika, no oni nisu potvrđeni u *Shematizmima* Provincije niti u *Matriculi*.

²⁹ *Nekrologij*, str. 54.

³⁰ idem, str. 378.

³¹ idem, str. 120.

³² idem, str. 283.

Kastelec, Roko rođen je u Toplicama pri Novem Mestu 23. studenog 1859., a umro je u Karlovcu 30. rujna 1935. Zabilježeno je da je bio sakristan, vratar i krojač.³³

Matavž, Felicijan rođen je u Zreču 10. siječnja 1817., a mjesto smrti nije zabilježeno, već samo datum i to 13. ožujka 1902.³⁴

Meigreiter, Ignacije rođen je u Idriji 30. srpnja 1832., a umro je u Samoboru 8. siječnja 1908.³⁵

Mesiček, Servul rođen je u Sv. Križu u Štajerskoj 29. listopada 1843., a umro je u Vukovaru 31. srpnja 1907. U *Nekrologiju* je zapisano, da je bio propovjednik, pomoćnik župniku, kapelan u Bogdanovcima te penitencijar samostana.³⁶

Pipan, Sebastijan rođen je u Zapogama 6. listopada 1861., a umro je u Jastrebarskom 18. kolovoza 1945. U *Nekrologiju* je zabilježeno da je bio kuhar.³⁷

Požlep, Alojzije Henrik rođen je u Brezovici 14. 7. 1890. Zabilježeno je bilo, da je bio orguljaš i da je 1921. godine nestao iz franjevačkih dokumenata.³⁸

Požlep, Pavao rođen je u Brezovcu pri Cirkulanah 28. siječnja 1854., a umro je u Čakovcu 2. svibnja 1939. U *Nekrologu* je zabilježeno da je bio »...neumoran u molitvi i meditaciji«³⁹

Strniša, Živko Vital rođen je u Toplicama pri Novem Mestu 22. siječnja 1886., a umro je u Varaždinu 26. ožujka 1968.⁴⁰

Štefančič, Toma rođen je u Fari pri Kostelu 22. listopada 1876., a umro je na Trsatu 4. veljače 1937.⁴¹

Vučko, Baltazar rođen je u Črenšovcima 3. siječnja 1905., a mjesto smrti nije zabilježeno. Umro je 29. kolovoza 1929. Nije zabilježen u *Nekrologiju*, njegova prisutnost je vidljiva kroz *Shematizme*, gdje je ujedno zabilježen i datum njegove smrti.⁴²

Tu su prikazani oni pojedinci za koje je bilo moguće ustanoviti da su bili rođeni u slovenskim krajevima i to iz literature i postojećih izvora iz kojih su preuzeti osnovni biografski podaci. Velika je vjerojatnost da nisu zabilježeni svi franjevci koji su rodom iz Slovenije, a djelovali su na prostoru Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda.

II.

U drugu skupinu uvršteni su pojedinci o kojima je bilo više podataka o njihovom djelovanju. Franjevci su navedni abecednim redom.

³³ idem, str. 298.

³⁴ idem, str. 81.

³⁵ *Matricula*, str. 52.

³⁶ *Nekrologij*, str. 231.

³⁷ idem, str. 252.

³⁸ Kinderić, *Franjevci uz orgulje*, str. 115.-116.

³⁹ *Nekrologij*, str. 136.

⁴⁰ idem, str.94.

⁴¹ idem, str.40.

⁴² *Shematizmi* od leta 1900. do 1940.

Borštnik, Bazilije rođen je u Banja Loki pri Kostelu 14. listopada 1884., a umro je na Trsatu 16. travnja 1968. Iz *Nekrologija* je vidljivo da je često obnašao dužnost župnika i gvardijana.⁴³ Zabilježeno je da je bio gvardijan u Klanjcu od 1913. do 1918. godine,⁴⁴ u Virovitici od 1925. do 1933. godine,⁴⁵ te u Čakovcu u razdoblju od 1936. do 1939. godine.⁴⁶

Derkeš (Györkös), Fabijan, rođen je u Maloj Polani pri Velikoj Polani 31. siječnja 1903., a umro je u Baču 27. kolovoza 1966.⁴⁷ Polazio je gimnaziju u Varaždinu 1914. godine, a potom je postao kandidat za brata laika. U Red je ušao 1922. godine, a svečane zavjete je položio 1928. godine. Bio je kuhar i orguljaš. Najveći dio života je proveo u Klanjcu, Baču te u Koprivnici. Zabilježeno je da je osim dužnosti kuhara i sakristana, obnašao i službu orguljaša od 1929. godine.⁴⁸

Derkeš (Györkös), Gilbert, rođen je u Maloj Polana pri Velikoj Polani 12. veljače 1892., a umro je u Osijeku 30. srpnja 1957.⁴⁹ Od 1942. do 1945. godine je obavljao dužnost predstojnika samostana u Osijeku. Istu je tu službu imao i od 1948. do 1957. godine.⁵⁰ U vrijeme kada je djelovao u Osijeku, sudjelovao je i u obnovi crkve. Tako je zabilježeno da je uz Mirka Pavića i Kerubina Posavca mnogo pridonio najvećoj promjeni u obnovi glavnog oltara u franjevačkoj crkvi u Osijeku.⁵¹

Forjan, Florencije rođen je u Beltincima 28. listopada 1892., a umro je u Vukovaru 1. srpnja 1966. U *Nekrologiju* je između ostaloga stajalo da je bio predan propovjednik i pučki misionar.⁵² Za vrijeme svojeg života obnašao je dužnost župnika i gvardijana. Zabilježeno je, da je bio gvardijan na Kaptolu (Zagreb) od 1927. do 1936. godine.⁵³ Na Trsatu je bio gvardijan u vrijeme Drugog svjetskog rata, a službu predstojnika samostana obavljao je i u Samoboru od 1956. do 1960. godine.⁵⁴

Habjan, Benvenut rođen je u Selcima 29. svibnja 1871., a umro je u Bjelovaru 17. siječnja 1947. Obnašao je dužnost predstojnika samostana od 1903. do 1904. godine u Samoboru,⁵⁵ od 1907. do 1912. godine je bio gvardijan u Klanjcu.⁵⁶ Gvardijan je bio i u Varaždinu od 1917. do 1924. godine,⁵⁷ od 1924. do 1925. u

⁴³ Zapisano je „nekoć gvardijan i župnik“ (*Nekrologij*, str. 118.)

⁴⁴ Cvekan, *Franjevački samostan u Klanjcu*, str. 72.

⁴⁵ Cvekan, *Virovitica i Franjevci*, str. 137.

⁴⁶ Cvekan, *Čakovec i franjevci*, str. 60.

⁴⁷ U knjizi *Franjevci za orguljama* je zabilježeno da je rođen u Maloj Polani, dok je iz shematizama vidljivo, da je rođen u Turnišću. Za Gilberta Derkeša (Györkös), njegovog brata, zabilježeno je da je rođen 12. 2. 1892. godine u Maloj Polani. (*Matricula*, str. 230.)

⁴⁸ Kinderić, *Franjevci uz orgulje*, str. 110.

⁴⁹ *Matricula*, str. 230.

⁵⁰ Cvekan, *Osječki franjevci*, str. 63.

⁵¹ Više o obnovi glavnog oltara crkve vidi: idem, str. 73.-77.

⁵² *Nekrologij*, str. 201.

⁵³ Cvekan, *Kaptolski Franjevci*, str. 92.

⁵⁴ Cvekan, *Franjevci u Samoboru*, str. 50.

⁵⁵ ibidem

⁵⁶ Cvekan, *Franjevački samostan u Klanjcu*, str. 72.

⁵⁷ Cvekan, *Franjevci u Varaždinu*, str. 165.

Virovitici,⁵⁸ a od 1941. do 1945. godine u Jaski.⁵⁹ To su vjerovatno samo neka od njegovih zaduženja, dok ostala nisu zabilježena u postojećoj literaturi.

Hvalc, Hermenegildo rođen je u Orešju (Bizeljsko) 13. lipnja 1898., a umro u Klanjcu 8. rujna 1920. U Red je ušao 1915. godine. U Zagrebu je započeo studij teologije i nakon teške bolesti preminuo je u 22. godini života. Kao klerik bavio se glazbom i bio je orguljaš.⁶⁰

Knausz, Edmund rođen je u Beltincima 27. rujna 1893., a umro je u Vukovaru 29. travnja 1958. U Red je ušao 1908. godine. Svečane je zavjete položio 1912. godine, a za svećenika je bio zaređen 1916. godine. Bio je vjeroučitelj, a čitav se redovnički život bavio i orguljaštvom. Tako je zabilježeno da je djelovao kao orguljaš u Našicama, Iloku, Zagrebu i Vukovaru.⁶¹

Knoblehar, Hieronim rođen je u Mokronogu 8. kolovoza 1869., a umro je u Vukovaru 25. prosinca 1949. U franjevački je red ušao 1885. godine, a svete je zavjete primio 1892. godine. Do kraja Prvog svjetskog rata djelovao je u samostanima na prostoru današnje Republike Slovenije.⁶² Nakon Prvog svjetskog rata otišao je u SAD, gdje se je pridružio franjevcima koji su djelovali među slovenskim i hrvatskim iseljenicima u Americi. Tako je od 1921. do 1923. godine bio župnik u župi sv. Josipa u Betlehemu u Pennsylvaniji.⁶³ Godine 1929. vratio se u Evropu i tada je prestupio u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Djelovao je u Zemunu od 1930. do 1936., u Subotici od 1936. do 1938., na Trsatu od 1938. do 1941., u Virovitici od 1941. do 1943. i u Vukovaru od 1943. do 1949. gdje je i umro.⁶⁴

⁵⁸ Cvekan, *Virovitica i Franjevci*, str. 137.

⁵⁹ Cvekan, *Franjevci u Jaski*, str. 60.

⁶⁰ Kinderić, *Franjevci uz orgulje*, str. 113.

⁶¹ idem, str. 113.-114.

⁶² Djelovao je u Ljubljani od 1892. do 1893., Brežicama od 1893. do 1895., Kostanjevici od 1895. do 1896., Kamniku od 1896. do 1907. gdje je bio i samostanski vikar, u Ljubljani-Vič od 1908. do 1909., u Ljubljani- Marijino oznanjenje od 1909. do 1911., u Brežicama od 1911. do 1913. gdje je bio gvardijan, u Brezju od 1913. do 1915. gdje je bio predstojnik hospicija te u Ljubljani- Marijino oznanjenje od 1915. do 1919. gdje je bio i prokurator. (Žnidaršič, *Frančiskani na Slovenskem*, str. 325.)

⁶³ U župi sv. Josipa u Bethlehemu župnici vode pastoralnu skrb za vindiške Slovence te tek za neznatan broj Hrvata. U početku su župu vodili slovenski franjevci, sve do 1937., a u crkvu su s Vindišima išli i malobrojni Hrvati. Od 1937. do danas župu vode hrvatski franjevci. Prvi župnik bio je fra Anselm Murn, član zajedničkoga Franjevačkog komisarijata Sv. Križa. On je u župnu zajednicu došao 1913., te sa župljanima od 1914. do 1917. podigao impozantnu kamenu crkvu sv. Josipa. Nakon fra Anselma, župnici su bili još dvojica slovenskih franjevaca, koji su u domovini bili članovi Zagrebačke franjevačke provincije, a u Americi članovi Komisarijata. Prvi župnik Hrvat bio je fra Irenej Petričak, koji je uspio otplatiti golemi dug. On je izvrsno naučio vindiško narječje slovenskog jezika i za nj sastavio rječnik i gramatiku. Od 1913. do 1996. u župi je kršteno 3.565 djece, preminulo 1.477 osoba, vjenčana 1.293 para, krizmano 2.323 djece, a prvu je pričest primilo 1.154 djece. Kako su i Slovenci zaboravili svoj vindiški jezik, a Hrvata svakako ima premalo, mise se i obredi slave isključivo na engleskom jeziku. (Friš, *Ameriški Slovenci*, str. 162. in 166.) U Bethlehem su se doseljavali i slovenski protestanti, osnovali su i svoja crkvena društva. (Kuzmič, *Slovenski protestanti*, str. 153.)

⁶⁴ Škulj, *Leksikon cerkvenih glasbenikov*, str. 162.

Svoja je literarna djela objavljivao je u slovenskom časopisu *Dom in svet*.⁶⁵ Bio je iznimno učena osoba, govorio je slovenski, njemački, engleski i hrvatski jezik.⁶⁶

Kranjec /Kranjc/, Aleksa Didak rođen je u Kolovratu pri Izlaki 13. srpnja 1834., a umro je u Samoboru 15. listopada 1900. Bio je sakristan i orguljaš. U *Nekrologiju* je zapisano olovkom »Obljubljen od pučanstva na Trsatu gdje je dugo bio.« Posljednje godine života je bio u Samoboru gdje je i umro.⁶⁷ Bio je orguljaš, a također je zabilježeno da je radio na osnutku pjevačkog društva »Vijenac«.⁶⁸

Kranjc, Krizostom rođen je u Velikoj Nedelji 13. ožujka 1862. Zabilježeno je njegovo djelovanje u Franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. Tako je u Virovitici u tri navrata obavljao dužnost župnika i gvardijana i to od 1895. do 1899., potom od 1900. do 1902. te od 1909. do 1912. godine.⁶⁹ Od 1903. do 1904. godine bio je predstojnik samostana u Koprivnici.⁷⁰ Zabilježeno je također da je bio aktivan do 1909. godine, no tada se gubi iz crkvenih dokumenata, a podatak o njegovoj smrti ne pronalazimo u *Nekrologiju*.

Matijašec, Gentil rođen je u Prekmurju, 13. srpnja 1897., a umro je u Subotici 24. studenog 1973. Bio je sakristan, krojač, vrtlar i sakupljač milostinje. Najveći dio svoga života proveo je u Subotici.⁷¹

Novak, Franjo Rufin rođen je u Sv. Jerneju pri Ločah 4. srpnja 1832., a umro je u Klanjcu 3. travnja 1914. U Red je ušao 1850. godine. Dugo vremena je bio tercijar, a na kraju brat laik. Bavio se orguljaštvom.⁷² Najviše je vremena proveo u Klanjcu.⁷³

Podlipec, Rajko rođen je u Ljubljani 16. lipnja 1853., a umro je na Trsatu 2. travnja 1909. U *Nekrologiju* je zapisano da je došao iz Ljubljane. Bio je vikar, definator, propovjednik, voditelj duhovnih vježbi te samostanski penitencijar.⁷⁴ Pokopan je u franjevačkoj grobnici na Trsatskom groblju.

Primec, Humilis rođen je u Rumanji Vasi 25. travnja 1897., a umro je u Baču 21. studenog 1948. Bio je svečano zavjetovani svećenik, obavljao je dužnosti sakristana i krojača. Jedan je dio svoga životnog puta proveo i u Svetoj zemlji.⁷⁵

Rudež, Rudolf rođen je u Kobjeglavi pri Štanjelu 11. siječnja 1913., umro je u Šempeteru (Svete Gore) 21. lipnja 2000. Bio je brat laik. U Red je stupio 1934. godine. Svečane je zavjete položio 1939. godine, a već je 1945. godine otišao u Slovensko frančiškansko provinco sv. Križa. Od 1945. godine pa sve do svoje smrti 2000. godine je boravio u Svetim Gorama pri Gorici, gdje je bio odličan orguljaš.⁷⁶

⁶⁵ Pri preglesu baze Cobiss pronađena je jedna njegova knjiga, koja je zabilježena kao posebna jedinica. To je: *Cinkografija ali nauk o pomnoževanju autografij s pomočjo cinka*. Kamnik 1902.

⁶⁶ Kinderić, *Franjevci uz orgulje*, str. 114.

⁶⁷ idem, str. 102.

⁶⁸ Cvekan, *Franjevci u Samoboru*, str. 105.

⁶⁹ Cvekan, *Virovitica i Franjevci*, str. 137.

⁷⁰ Cvekan, *Franjevci u Koprivnici*, str. 109.

⁷¹ *Nekrologij*, str. 358.

⁷² idem, str. 105.

⁷³ Kinderić, *Franjevci uz orgulje*, str. 114.

⁷⁴ *Nekrologij*, str. 104.

⁷⁵ idem, str. 346.

⁷⁶ Kinderić, *Franjevci uz orgulje*, str. 117.

Sbüll, Siksto rođen je u Tišini 22. prosinca 1889., a umro je u Čakovcu 4. kolovoza 1944. Zabilježeno je da je bio defnitor provincije, često gvardijan i župnik.⁷⁷ Tako je funkciju gvardijana obavljao u Virovitici od 1921. do 1924. godine,⁷⁸ djelovao je u Čakovcu od 1924. do 1930. godine,⁷⁹ gdje je još dodatno zabilježeno i da je bio »*prvi reformirani crni*«. Od 1939. do 1942. godine je obnašao dužnost gvardijana u samostanu u Karlovcu.⁸⁰

Turk, Efreim rođen je u mjestu Zagorje na Krasu 28. studenog 1849., a umro je u Samoboru 9. prosinca 1916. U Red je ušao 1869. godine. Zavjete je položio 1873. godine, a iste je godine bio zaređen za svećenika. Boravio je u Novom Mestu 1890. godine, gdje je bio kateheta osnovne škole, učitelj pjevanja i orguljaš, a 1901. godine u Samoboru je bio učitelj pjevanja. Kasnije je u Varaždinu predavao retoriku, matematiku, i njemački jezik. U Zagrebu je bio lektor filozofije. Obnašao je službu kalendarista provincije, te učitelja braće laika. Predstojnik samostana je bio u Samoboru i Jastrebarskom. Bio je orguljaš, a u više mjesta je zabilježeno i da je bio učitelj pjevanja.⁸¹

Veren, Klement rođen je u Murskoj Soboti 5. prosinca 1887., a umro je u Čakovcu 29. kolovoza 1954. Bio je povjerenik Hrvatsko-slovenskog franjevačkog bratstva u SAD-u. Stupio je u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda 1904. godine. Završio je srednjoškolsko obrazovanje u Varaždinu i teološko na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Zaređen je bio 1911. godine. Svećeničko je djelovanje započeo kao odgojitelj u malom sjemeništu u Varaždinu od 1912. do 1913. godine. Potom je obnašao dužnost vjeroučitelja u Našicama i bio je vojni kapelan od 1914. do 1918. godine. Poslije rata je djelovao kao župnik i samostanski starješina u Cerniku od 1918. do 1921. godine, te u Vukovaru od 1921. do 1924. godine. Potom je otišao u SAD gdje je djelovao među hrvatskim iseljencima i doseljenicima iz Prekmurja u gradu Betlehemu u razdoblju od 1924. do 1929. godine. Za njih je pripremao vjersku literaturu, a istovremeno je sakupljao i pomoć za izgradnju sjemeništa i gimnazijske zgrade u Varaždinu. Vrhovna uprava Franjevačkog reda imenovala ga je prvim poglavarom Jugoslavenskog franjevačkog komesarijata sa središtem u Chicagu u razdoblju od 1926. do 1929. godine. Nakon povratka u domovinu bio je gvardijan u Subotici od 1930. do 1933. godine, dušobrižnik u Šaregradu, Iloku, Baču, Bjelovaru, neko vrijeme je djelovao na Trsatu i u Vukovaru. Za vrijeme Drugog svjetskog rata je bio u Čakovcu, gdje se izlagao prijetnjama mađarske okupacijske vlasti braneći prava hrvatskog stanovništva. Poslije rata bio je u Virovitici, a zatim se vratio u Čakovec, gdje je i umro.⁸²

Zabavnik, Alojzije rođen je u Lačavesi pr Miklavžu pri Ormožu 2. veljače 1848., a umro je u Čakovcu 15. ožujka 1913. U *Nekrologiju* je zabilježeno da je

⁷⁷ *Nekrologij*, str. 272.

⁷⁸ Cvekan, *Virovitica i Franjevci*, str. 137.

⁷⁹ Cvekan, *Čakovec i Franjevci*, str. 60.

⁸⁰ Cvekan, *Franjevci u Karlovcu*, str. 101.

⁸¹ Kinderić, *Franjevci uz orgulje*, str. 105.-106.

⁸² *Hrvatski franjevački leksikon*, str. 555.

bio »propovjednik, župnik, diskret i samostanski penitencijar.«⁸³ Od 1883. do 1884. godine je bio gvardijan u Čakovcu.⁸⁴

Žalig, Norbert rođen je u Beltincima 19. studenog 1902., a umro je u Varaždinu 11. listopada 1971. Bio je gimnazijski vjeroučitelj, župnik i gvardijan.⁸⁵ Dužnost gvardijana je obavljao u Koprivnici od 1934. do 1939. godine.⁸⁶ Zabilježeno je i da je u Koprivnici u vrijeme svojeg djelovanja temeljito popravio i obnovio cijeli samostan nakon potresa koji je bio 27. ožujka 1938. godine.⁸⁷ Očigledno je bio dobar ekonom jer je zabilježeno kako je u Ljubljani nabavio 6 mesinganih svijećnjaka za glavni oltar franjevačke crkve u Koprivnici.⁸⁸ Gvardijan je bio i u Čakovcu od 1942. do 1947. godine,⁸⁹ u Virovitici od 1948. do 1954. godine⁹⁰ te u Osijeku od 1957. do 1963. godine.⁹¹

Ovdje iznijeti podaci sakupljeni su u literaturi i dostupnim dokumentima. Čini se opravdanim očekivati da bi se pri pregledu arhivske građe samostana u kojima su oni djelovali o njima dobila potpunija slika, što bi posredno doprinijelo cjelovitosti spoznaje teme kojom se ovdje bavimo, odnosno, bila bi jasnija važnost pojedinačnog samostana za sredinu u kojoj se nalazi.

III.

Mnogo više se, međutim, već sada zna o franjevcima čiji je život i rad prikazan u zadnjoj skupini ovdje predstavljenih svećenika

Jereb, Romuald rođen je u Preski 6. rujna 1848., a umro je na Trsatu 11. prosinca 1918. Prvo je bio član Hrvatsko-slovenske provincije sv. Križa. Za svećenika je bio zaređen 1871. godine. Bogosloviju je završio 1874. godine u Ljubljani. Prvo je podučavao vjeronauk u Kamniku, a potom u Samoboru. Godine 1894. došao je na Trsat, gdje je imao vrlo mnogo obaveza. Od 1894. do 1909. te od 1912. do 1918. bio je gvardijan, od 1909. do 1912. godine imao je funkciju provincijala Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Sve od samog osnivanja provincije pa do svoje smrti bio je u upravi Provincije. Kraća razdoblja je obnašao dužnost definitora i namjesnika provincijala. Na Trsatu je djelovao dugo vremena, a ondje je i umro.⁹² Službu definitora i kustoda obavljajo je još i u Hrvatsko-kranjskoj provinciji sv. Križa. Vrhovna uprava Franjevačkog reda povjerila mu je zadaću i generalnog vizitatora u Mađarskoj provinciji sv. Marije, zatim u Bosni Srebrnoj te u njegovoj negdašnjoj Provinciji sv. Križa.⁹³

⁸³ *Nekrologij*, str. 83.

⁸⁴ Cvekan, *Čakovec i Franjevci*, str. 60.

⁸⁵ *Nekrologij*, str. 311.

⁸⁶ Cvekan, *Koprivnica i Franjevci*, str. 109.

⁸⁷ idem, str. 82.

⁸⁸ idem, str. 89.

⁸⁹ Cvekan, *Čakovec i Franjevci*, str. 60.

⁹⁰ idem, str. 137.

⁹¹ Cvekan, *Osječki Franjevci*, str. 63.

⁹² *Pokojni otac*, str. 62.-64.

⁹³ Više o tome: Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 251.

Odmah nakon dolaska u samostan na Trsat započeo je s različitim promjenama, koje su obilježile cijelo vrijeme njegovog boravka u tom svetištu. Trsatski samostan, a pogotovo ako ga se gleda u zajednici sa Svetištem Marije Trsatske, izrazito je složena cjelina i to u pogledu života i rada onih koji u njemu žive te vjerničkog puka koji ga pohodi. Stoga se čini uputnim navesti sve zabilježene intervencije u prostoru i opremi koje je učinio, odnosno želio učiniti Romuald Jereb.

Uredio je ljetnu samostansku blagovaonicu 1895. godine i u njoj postavio pod. Iznova je dao popločiti hodnike samostana u prizemlju s kamenim pločama te podići stepenice koje vode u vrt. Obnovio je četiri kapele na Trsatskim stubama, koje vode od centra mjesta današnje Rijeke do Trsatskog svetišta.⁹⁴ Iduće godine je obnovio samostanske cisterne i dao položiti oko samostana kamene kanaliće, čime je riješio za samostansko zadnje važan problem odvodnje. Crkvu je obogatio novim misnim ruhom i svijećnjacima. Godine 1897. je povećao liturgijsko ruho u sakristiji, a godinu dana kasnije preuredio je vrt između samostana i šumice na Fortici te na tom prostoru zasadio vinograd.

Godine 1904. dogradio je i još jedan kat na južnom dijelu samostana. Želio je također izgraditi novu crkvu i zato je osnovao *Odbor za izgradnju nove crkve*. Za taj projekt je uspio zainteresirati Hansa Paschra iz Graza, Anzelma Wenera iz opatije Seckau, Jožu Plečnika iz Ljubljane i Hermanna Bollea, priznate arhitekate, koji su trebali pripremiti nacрте za novu crkvu. Iz administrativnih razloga i načelnih polemika oko predloženih nacрта, početni su se radovi rastegnuli, a kasnije je radove onemogućio Prvi svjetski rat.⁹⁵

Njegov najveći doseg djelovanja na Trsatu je bila potpuna obnova samostana i njegovog dvorišta. Isto je želio učiniti i s crkvom, ali mu taj naum nije uspio, iako je ljetopisac trsatske kronike naveo da je na tom projektu radio 20 godina.⁹⁶

Oštir, Filip rođen je u Škalu pri Nazarju 5. siječnja 1871., a umro je na Trsatu 31. ožujka 1934. U Celju je završio učiteljsku školu, a kod Karla Bervarija⁹⁷ je završio školu za orguljaše. U Hrvatsko-slovensku provinciju sv. Križa je pristupio 1891. godine.

Nakon jednogodišnjeg djelovanja na Trsatu (1900. godine) otišao je u Požegu, gdje je bio do 1907. godine. Tamo je bio zborovođa i orguljaš. U Varaždinu je bio

⁹⁴ Takozvane *Trsatske stube* koje od riječke Delte vode do crkve i samostana dao je 1531. kao zavjet izgraditi kapetan Klisa Petar Kružić. Dograđivale su se stoljećima. Prvotno je postavljeno 128 stepenica, a danas ih je 561, a uz njih je smješteno nekoliko zavjetnih kapela. Počinju s ulaznim baroknim trijemom s reljefom Bogorodice Tješiteljice (Bogorodica s djetetom u naručju). Iznad ulaza piše: *CONSOLATRIX AFLICTORUM* (tješiteljica tužnih). Nebrojani hodočasnici su često i na koljenima prelazili ovaj put da bi se poklonili čudotvornoj Gospi Trsatskoj. Kroz trijemove i kapele, preko mnogo kamenih stepenica izlazili bi visoko iznad kanjona Rječine. (Anušić, *Godišnjica trsatskih stuba*, str. 7.)

⁹⁵ Hoško, *Franjevci u kontinentalnoj*, str. 353.

⁹⁶ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 256.

⁹⁷ Bervar Karel, (Mornik, 4. 11. 1864 – Celje, 24. 3. 1956), orguljaš, skladatelj. Godine 1885. je završio orguljašku školu u Ljubljani, a 1895. godine u Regensburgu. Bio je orguljaš u Blagovnici i Gornjem Gradu, od 1895. godine u Celju. Tamo je 1898. i 1899. godine osnovao posebnu orguljašku školu. Podučavao je orguljanje, glazbenu teoriju, koralno i figuralno pjevanje. Bio je skladatelj crkvenih i zbornih skladbi. (*Osebnosti*, str. 66.)

od 1907. do 1908. godine, u Samoboru je bio u dva navrata, i to 1908. i 1909. godine te 1920. i 1921. godine. Više je vremena proveo u Klanjcu, gdje je bio od 1909. do 1919, gdje je osnovao i Cecilijansko društvo. Godine 1920. je bio u Karlovcu, a od 1922. do 1923. godine u Slavanskom Brodu,⁹⁸ potom je do 1926. godine ponovo u Karlovcu. U mjestima u kojima je djelovao, nastojao je potaknuti glazbeni život. U Karlovcu je tako organizirao koncert na kojem je nastupio poznati slovenski skladatelj Ignac Hladnik,⁹⁹ ravnatelj Bervarove škole iz Celja. Nastupao je i F. Oštir, koji je odsvirao Bachovu fugu.¹⁰⁰

Na Trsat se vratio 1926. godine, gdje je ostao do smrti. U tom je vremenu nastavio s glazbenom djelatnošću. Nedeljom i praznicima, kao i u vrijeme radnih dana, na misama je svirao orgulje. Bio je i zborovođa, oko sebe skupljao pjevače, s njima je vježbao i trudio se oko osnivanja crkvenih zborova. Bio je također i skladatelj, a njegov rad je do danas djelomično objavljen, ali veći dio opusa je još uvijek u rukopisima, koji su pohranjeni u samostanima gdje je djelovao.¹⁰¹ Često je organizirao i koncerte. Tako je zabilježen koncert *Jeke s Jadrana*¹⁰² iz 1930. godine. Prvi nastup je na orguljama pratio F. Dugan, a drugi F. Oštir.¹⁰³

Osim glazbe bavio se fotografiranjem i filmskim snimanjem. Fotografije je objavljivao u časopisu *Ilustrirani Slovenec*. Bio je slikar, te je tako za baziliku na Trsatu naslikao sliku, koja je bila sastavni dio božićnih jaslca. Očuvane su i tri njegove slike u tehnicu ulje na platnu: *Posljednja večera, Vipavska dolina i Okić*.¹⁰⁴

Oštir je na Trsatu kao orguljaš i dirigent djelovao skoro 8 godina. Tijekom svog boravka dao je velik doprinos glazbenom životu svetišta na Trsatu. Skladao je nove pjesme, koncertno je nastupao i time svojim glazbenim izričajem obogatio i obilježio tridesete i četrdesete godine 20. stoljeća na Trsatu.

Širca, Marijan rođen je u Pliskovici na Krasu 7. siječnja 1854., a umro je u Brezju 28. listopada 1932. Jedan je od franjevaca koji su ostali u novoustanovljenoj Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. U njoj je djelovao 8 godine, nakon čega je ipak otišao u *Slovensko frančiškansko provinco Sv. Križa*. U novicijat je stupio već kao osnovnoškolac i to u Nazarju. Studirao je u Kostanjevici, a 1878.

⁹⁸ Kinderić, *Orguljaš i skladatelj*, str. 23.

⁹⁹ Ignac Hladnik, glazbenik i skladatelj (25. 9. 1865. Križe pored Tržiča), primio prvu poduku iz glazbe kao osmogodišnji dječak od J. Debeljaka, tadašnjeg učitelja u Tržiču. U orguljarsku školu u Ljubljani se upisao 1878. godine i dovršio ju je u 2 godine. Djelovao je kao orguljaš u Št. Jakobu ob Savi, 8 godina je svirao u Škofji Loki, od 1889. godine je djelovao u Novom Mestu. Do 1903. godine podučava i pjevanje u gimnaziji u Novom Mestu, 20 godina je bio voditelj *Dolenjskog pevskog društva*, pjevanje je učio i u *kmetijski šoli* na Grmu. Od 1900. godine je voditelj Glasbene Matice u Novom Mestu. (*Osebnosti*, str. 348.)

¹⁰⁰ Kinderić, *Franjevci za orguljama*, str. 189.

¹⁰¹ Do sada pronađene skladbe popisali su: Kinderić, *Franjevci za orguljama*, str. 189.-191. in Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 285.-287.

¹⁰² Pjevačko društvo *Jeka s Jadrana* osnovano je 1922. godine. Ono je nastavljatelj pjevačkog društva *Jadranska vila* osnovanog na Sušaku 1886. godine, odnosno Jugoslavenskog pjevačkog kluba osnovanog 1919. godine. Zborovođe su bili Ante Petrović, Srećko Koporc i Slavko Zlatić. (Ruck, *Glazba s/bez granice*, str. 40.)

¹⁰³ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 285; Kinderić, *Franjevci za orguljama*, str. 189.

¹⁰⁴ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 285.

godine je bio zaređen. Prvo je bio učitelj klerika, propovjednik i ispovjednik u Kostanjevici. Od 1883. do 1903. godine bio je učitelj klerika na Trsatu, a od 1890. do 1892. godine obavljao je i dužnost gvardijana. Od 1903. do 1906. godine je bio gvardijan samostana u Zagrebu, nakon čega se vratio u Sloveniju.¹⁰⁵ Trsatski samostan čuva trajni spomen na njegov doprinos razvoju Svetišta, a posebno zbog načina na koji je organizirao proslavu 600. obljetnice Svetišta, kao i hodočašće u Loreto. Zbilo se da je u ono vrijeme upravo on bio gvardijan i čuvar Svetišta Gospe Trsatske. Za taj je događaj smatrao da je neophodno obnoviti oltare i popraviti samostan, odnosno, dovesti cjelokupan kompleks Svetišta do punog sjaja i funkcionalne uporabnosti za goste i hodočasnike.¹⁰⁶ Želeći da misu u povodu 600. obljetnice predvodi mjesni biskup Juraj Posilović, osobno je otišao u Senj i dogovorio s njime program, koji se trebao odvijati od 10. do 12. svibnja 1892. godine. Na svečanu proslavu su dolazili posebni vlakovi iz Maribora, Ljubljane, Trsta i mnogih drugih gradova. Zabilježeno je bilo da je u ta tri dana svetište pohodilo više od 40.000 hodočasnika.¹⁰⁷

Odmah nakon završetka proslave, fra Marijan Širca prionuo je na novi veliki zadatak: osnovao je Organizacijski odbor sa zadaćom da pripravi hodočašće u Loreto 1894. godine. Širca je predvorio hodočašće u Loreto od 16. do 18. svibnja 1894. godine.¹⁰⁸

Za sobom je pustio djela o povijesti Trsata i Loreta i to na slovenskom, hrvatskom i talijanskom jeziku. Pisao je i o duhovnim vježbama, o Mariji i molitvi.¹⁰⁹

Troha, Mihael rođen je u Babnom Polju 15. svibnja 1880., kršten je bio u Prezidu., a umro je na Trsatu 14. veljače 1953. Veliki utjecaj na njega je imao djed, koji je bio hodočasnik po različitim Marijinim svetištima. Njegov je djed svake godine odlazio na hodočašće i na Trsat, a 1888. godine je sa sobom uzeo i Mihaela. Hodočastili su dva dana, preko Klane i Sv. Mateja (danas Viškovo), što je iznosilo 52 kilometra. To je ujedno bila i njegova prva veza sa svetištem na Trsatu.

Gimnaziju je pohađao u Ljubljani. U vrijeme školskih praznika, još je nekoliko puta hodočastio na Trsat sa suseljanim. Nakon završene škole 1900. godine slao je molbu Uredu franjevačke provincije sa sjedištem u Ljubljani za ulaz u franjevački red. Ljubljanski provincijal ga je poslao u novicijat u Nazarje. Mihael Troha nije otišao u novicijat, jer je saznao da Trsat više nije u toj provinciji s ostalim slovenskim

¹⁰⁵ Prvo je bio vikar samostana na Svetoj Gori kod Gorice, 1908. godine je došao u samostan u Brezju i tamo je ostao sve do 1917. godine. Ondje je od 1909. do 1912. godine obnašao službu rektora. U Pazin je otišao 1917. godine i tamo je djelovao samo godinu dana. (Žnidaršič, *Frančiškani na Slovenskem*, str. 323.- 324.) Već 1918. godine je zabilježio njegovu djelovanje u Novoj Šrifi, 1920. godine je bio u Nazarju, 1922. u Brežicama, a onda do smrti u Brezju. (*PSBL*, str. 536.)

¹⁰⁶ Dobročinitelji proslave 600. godišnjice Svetišta su bili nadvojvotkinja Stephania i N. Nardin, župnik iz mjesta Koprive kraj Gorice, koji je bio ozdravio od teške bolesti nakon hodočasničkog pohoda Majci Milosti na Trsat.

¹⁰⁷ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 244.-245.

¹⁰⁸ idem, str. 245.- 248.

¹⁰⁹ Neka njegova djela: *Brevi notizie intorno all'antico Santuario della Madonna delle Grazie in Tersatto*. (Tipograf P. Battara, Rijeka, 1889.); *Duhovne vaje po svetem Aljfonzu Livorskem z neketerimi nauki in molitvami*. (Svetišće M. B. na Tersatu, Gorica, 1891.); *Hišni misijon ali duhovne vaje*. (J. Krajec, Novo mesto, 1900.) i dr.

samostanima. Stoga je molbu uputio Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. Bonaventura Duda smatra da je to učinio iz ljubavi prema Gospi Trsatskoj. Bio je prvi novak u novoosnovanoj provinciji.

Nakon završenog novicijata studirao je filozofiju na franjevačkom učilištu u Samoboru i teologiju na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Zaređen je bio 1906. godine. Već je iduće godine postao učitelj klasičnih jezika i njemačkog jezika u franjevačkom liceju u Varaždinu. Osim učiteljske dužnosti od 1908. do 1911. godine obavljao je i dužnost odgojitelja mladih franjevac. Istu obavezu je imao u Zagrebu u školskoj godini 1911./1912. Godine 1912. je bio izabran za definitora franjevačke provincije. Godine 1915. je bio izabran za odgojitelja franjevačkih novaka na Trsatu. Tada je napisao priručnik za novake o povijesti franjevačkog reda. U tim je godinama bio i prvi puta na Trsatu, sve od njegovog ulaska u franjevački red.¹¹⁰

U kolovozu 1918. godine je bio izabran za provincijala. Tu je dužnost obnašao 6 godina. Od 1924. do 1930. godine je bio trsatski gvardijan. Već u prvoj godini djelovanja kao gvardijan je organizirao *Euharistijski i Trećoredni kongres*, koji je trajao od 6. do 8. 9. 1924. godine.¹¹¹ Iz novinskih članaka je vidljivo da je broj ljudi koji su posjetili trsatsko svetište bio vrlo velik. Uspjelo mu je čak otvoriti i granicu na Rječini, između Rijeke (koja je tada bila u sastavu Kraljevine Italije) i Sušaka (sastavni dio Kraljevine Jugoslavije). To je vrlo važno i pokazuje važnost događaja.¹¹² Zabilježen je dolazak ljudi iz cijele Hrvatske, Bačke, Srbije, Bosne i Hercegovine te iz Makedonije.¹¹³

Intenzivno je radio i na obnovi crkve. Ono što nije uspjelo R. Jerebu, jednim je djelom uspjelo M. Trohi. Prilagođavajući se vremenu u kojem je raslo značenje medija za društveni život, za financijsku je pomoć u obnovi i rekonstrukciji unutrašnjosti crkve zamolio putem novinskih članaka. U tekstu ja zapisao: »...*potpi-*

¹¹⁰ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 290.

¹¹¹ Program kongresa obuhvaćao je liturgijska slavlja i manifestacije te niz predavanja za vjersku i stalešku izgradnju pridošlih hodočasnika i sudionika. Prema pisanju Katoličkog lista, bilo je govora o molitvi, Crkvi i svećenstvu, svećeničkom pomlatku, socijalnom načelu ljubavi, odnosu prema državnoj vlasti i politici, Katoličkoj akciji, tisku, kinu i modi, kletvi i psovki te o Euharistiji kao život i Gospi posrednici misloti. Kongresu su prisustvovali i biskupi: banjalučki Jozo Garić, senjsko-modruški dr. Josip Marušić, krčki dr. Josip Srebrenič te šibenski dr. Jerolim Mileta. Papa Pio XI. podijelio je svim sudionicima kongresa potpuni oprost. (Patafta, *Trsatski euharistijski kongresi*, str. 7.)

¹¹² O važnosti otvaranja granica svjedoči i sjećanje Ernesta Radetića, hrvatskog novinara i publiciste koji je prebjegao iz Istre. On je zapisao: „*Punih 25 godina niti sam ja smio k majci, niti ona k meni. Vidali smo se i razgovarali, dok je još mogla putovati, na Rječini, kroz onu kobnu bodljikavu žicu, koja je tada dijelila Istru od Hrvatske. To je obično bivalo svake godine na 15. kolovoza, kad bi na tisuće naših istarskih majki, braće i sestara, dolazio na Rijeku, uvijek se nadajući, da će ih možda talijanske pogranične vlasti iznimno na taj dan, pustiti preko granice na Trsat, gdje će se moći sastati s nama, svojim sinovima, braćom i sestrama. Mi smo čekali s ove strane žice, tražili ih pogledima, zvali ih i dovikivali im. Moja jadna, skoro sedamdesetgodišnja starica majka, po dva bi dana pješačila, da dođe do žice, a kad bi došla nije pravo znala što da mi kaže. (...) Dugo se nije moglo razgovarati, jer ih je bilo na tisuće, koji su čekali da se izmijene, a pogranični karabinjeri su ih rastjerivali i odbijali od žice.*“ (Radetić, *Istarski zapisi*, str. 5-6.)

¹¹³ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 293.

sani predstojnik franjevačkog samostana na Trsatu pouzdano obraća na građanstvo Sušaka i Rijeke te cijelog našeg Primorja, da ga darežljivom desnicom pomognu naši novčani zavodi, naši privrednici i privatnici, te mu omoguće izvesti naumljeno patriotsko djelo i stalešku dužnost oko unutarnje obnove trsatske crkve.«¹¹⁴ Takva je molba pala na plodno tlo, u više članaka su u Riječkom novom listu objavljivali imena onih osoba koje su dale donacije za obnovu crkve.

Troha je pozvao slovenskog slikara S. Ogrina¹¹⁵ iz Vrhniko da obnovi slike u kapeli glavnog oltara. Ogrinu se kasnije pridružio i slikar C. Križnar, te su tako zajedno napravili veliko djelo, obnovili su sve slike i oltare po cijeloj crkvi.¹¹⁶ Godine 1926. tadašnji je gvardijan M. Troha nabavio još tri zvona, koja su bila postavljena u spomen 700. obljetnice smrti sv. Franje Asiškog i 25. godina postojanja Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda.

Od 1936. do 1942. godine bio je provincijal u drugom mandatu. U tim je godinama intenzivno djelovao u smjeru očuvanja vjere kod franjevaca, brinuo se za podmladak, ne bi li dobili adekvatno znanje, brinuo se i za dodatno školovanje franjevaca i laika.¹¹⁷ Brinuo se i za rješavanje crkvenih i nacionalnih pitanja. Bio je jedan od podpisnika izjave podpore Jugoslavenskom klubu¹¹⁸ u Beču u vrijeme Prvog svjetskog rata. Aktivno se uključivao u razna djelovanja za očuvanje cjelovitosti hrvatskih i slovenskih krajeva i oštro je protestirao protiv uključivanja tih krajeva u Kraljevinu Italiju.

Vošnjak, Vendelin rođen je u Konovu pri Velenju 13. rujna 1861., a umro je u Zagrebu 18. ožujka 1933. Gimnaziju je pohađao u Ptuj i završio u Mariboru 1878. godine i tada je pristupio Provinciji sv. Ladislava kralja. Na Učiteljskoj školi u Pečuhu je studirao filozofiju, na sveučilištu u Grazu i Innsbrucku je studirao teologiju te je dobio naziv profesora teologije. Bio je profesor na Franjevačkom učilištu u Zagrebu i Varaždinu.¹¹⁹ Tamo je imao i funkciju odgojitelja. Od 1899. godine bio je provincijal novoosnovane Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Na tom je položaju bio 9 godina. Drugi mandat je imao od 1924. do 1927. godine, kada je također obnašao dužnost provincijala. U međuvremenu je bio gvardijan u Zagrebu. Na Trsatu je bio gvardijan 1923. i 1924. godine te od 1930.

¹¹⁴ Troha, *Apel na građanstvo*, str. 2.

¹¹⁵ Ogrin Simon (Vrhniko, 6. 10. 1851 – Vrhniko 3. 5. 1930). Slikarstvo je učio na venecijanskoj i bečkoj akademiji, a oko 1884. godine je otvorio slikarsku radionicu u Vrhniku. Posvetio se je crkvenoj umjetnosti. Napisao je brošuru *Kratka navodila za slikanje a fresco* 1925. godine. (*Osebnosti*, str. 770.)

¹¹⁶ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 294.-295.

¹¹⁷ idem, str. 291.-292.

¹¹⁸ Jugoslavenski klub je politička organizacija Hrvata iz Dalmacije, Istre i Slovenaca, koji su djelovali u Bečkom parlamentu. U svibnju 1917. godine su donijeli deklaraciju- *Svibanjsku deklaraciju* u kojoj zahtijevaju da se sve zemlje u kojima u Monarhiji žive Slovenci, Hrvati i Srbi ujedine u samostalnu državnu jedinicu na temelju „narodnog načela i hrvatskog državnog prava“. To je bio pokušaj osnivanja treće federalne jedinice u Austro-Ugarskoj monarhiji, oživotvorenje trijalističke ideje koju su zahtijevali i hrvatski političari kao jedno od rješenja hrvatskog pitanja. To se tražilo u okviru tadašnje Monarhije, a ne izvan njezinih granica. (Pavličević, *Povijest Hrvatske*, str. 309.)

¹¹⁹ *Oče Vendelin Vošnjak*, str. 5.

do 1932. godine. U tom je razdoblju radio na dobrim odnosima između trsatskih franjevac a i okolnih svećenika.¹²⁰

O njemu se izvan franjevačkih redova malo govorilo i pisalo. Djelovao je u različitim mjestima današnje Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Iako je rođen na prostoru današnje Republike Slovenije, trudio se u svojim nastojanjima da Trsat bude, poput ostalih samostana, uvršten u novoosnovanu provinciju.¹²¹ Odgovori na razloge zašto je to učinio vidljivi su iz već citiranog pisma. Vendelin Vošnjak je bio svećenik, koji je na stvaranje nove provincije gledao kao na čin koji će vjernicima, koji su govorili hrvatski, a na povijesnom su prostoru Republike Hrvatske, pomoći i olakšati ispovjedanje vjere. Iako na Trsatu nije djelovao dugo vremena, svejedno je puno učinio za samostan, kao i za vjernike. Nije želio da vjernici propovjedi slušaju na stanom jeziku.¹²²

Zaključne misli

U samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda osnovane 1900. godine zabilježeno je djelovanje većeg broja franjevaca, koji su rođeni na prostoru današnje Republike Slovenije, a sudjelovali su u povijesnom razvoju te Provincije i zbivanjima u njoj. Činjenica je da su oni ulazili u Provinciju nakon 1900. godine, kao i to da su neki stariji redovnici odabrali ostati u njoj, a nisu se vratili u Slovensko frančiškansko provinco sv. Križa.

Ti su franjevci imali različite zadaće, kako u samostanima, tako i u Provinciji. Bili su krojači, vrtlari, kuhari, sakristani, ali i profesori, orguljaši, gvardijani, definitori i provincijali. Svaki je od njih u okviru svojih mogućnosti pridonosio razvitku Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Neki svećenici su radi svojega položaja značajno utjecali na promjene koje su se dogodile u sada već stoljetnoj povijesti Provincije, dok su drugi svojim djelovanjem zadužili tek poneke samostane, a bilo ih je koji su u miru i vjeri skoro nezamjetno proživjeli svoje franjevačke živote.

Ono što se čini važnim je sljedeće: pri pregledu djelovanja ovdje spomenutih svećenika, čini se da je u svim samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda bilo franjevaca koji su bili rođeni na prostoru današnje Republike Slovenije i ta je prisutnost zabilježena od samostana u Baču, Iloku, Hrvatskom Zagorju pa do Trsata. Ne može se istaknuti pojedini samostan kao mjesto gdje su posebno djelovali franjevci rođeni na prostoru današnje Republike Slovenije.

O pojedinim razlozima dolaska u prvi samostan na prostoru Hrvatske franjevačke provincije, odnosno ostanak u njemu, može se tek nagađati. Jedan od najočitijih razloga je blizina i mogućnost školovanja, kako na Varaždinskoj gimnaziji, tako

¹²⁰ Hoško, *Trsatski franjevci*, str. 263.

¹²¹ idem, str. 260.

¹²² Šerić, *Duh otvoren*; Majstorović, *Sluga božji*; Šimić, *Pozivu vjeran*; Banić, *Sluga Božji*, str. 336.-339.; Dolinar, p. *Vendelin Vošnjak*, str. 9.; Ćuk, p. *Vendelin Vošnjak*, str. 16.-17.; *Manjši brat*, str. 23.-24.

i u Franjevačkoj gimnaziji u Zagrebu, a to pogotovo vrijedi za prostor Štajerske i Prekmurja. Mnogi su upozoravali na povezanost tih krajeva, a slični procesi su zabilježeni i pri ulasku u novicijat drugih redova (kapucini). Kao drugi razlog, mogli bismo navesti povezanost pojedinih svećenika s određenim samostanima ili svetištima. Nažalost, to je razlog koji je vrlo teško identificirati, no vidljiv je kod pojedinaca poput Mihaela Trohe na kojeg su, po svemu sudeći, utjecale njegove uspomene iz djetinjstva ili Vendelina Vošnjaka i njegovog štovanja Majke Milosti na Trsatu. Podrazumijeva se da bi za izvjesnost takvih zaključaka valjalo potrebno provesti dodatno istraživanje. Kao treći razlog izbora ostanka potrebno je navesti godine služenja u pojedinim samostanima i teško prihvaćanje promjena što se u prvom redu primjećivalo kod onih redovnika koji su podjelu na hrvatsku i slovensku franjevačku provinciju doživjeli u kasnim godina svojega života. Na to ukazuje relativno veliki broj redovnika koji su preminuli ubrzo nakon razgraničenja provincija, a ostali su u samostanima Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda.

Iz svega proizlazi da su franjevci, pa i oni podrijetlom iz Slovenije, na prostoru današnje Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda služili Crkvi i Redu kao i vjernicima i to prema svojim mogućnostima. Neosporno je da su djelovanjem ostavili pečat na povijest, kulturu i tradicionalne vrijednosti Crkve i franjevačke provincije, no niti u jednom slučaju nije se vidjelo posebno isticanje nacionalne pripadnosti.

Može se reći da su djelovali u najboljoj vjeri da bi povjerenom i vjerničkom puku što više približili Crkvu, a sami živjeli u skladu s njezinim zakonima što je u cijelosti u skladu s franjevačkim zatomljivanjem, a ne isticanjem bilo koje crte privatnosti pa tako i nacionalne pripadnosti dobivene rođenjem. To ni na koji način ne umanjuje njihov doprinos sredini u kojoj su se našli i živjeli, rjeđe svojim izborom, a češće stjecajem povijesnih okolnosti.

Literatura in viri

Rokopisni viri

Matricula Provinciae Croatiae Ab exordio eiusdem 1900.

Nekrologij Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1998.

Objavljeni viri

Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1900.

Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1904.

Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1906.

Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1907.

Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1909.

Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1924.

Shematizam Hrvatske franjevačke provincije svetog Ćirila i Metoda. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1940.

Časopisni viri

Mati božja trsatska. *Ilustrirani Slovenec*, 17. 8. 1930., 260-261

Darovi za obnovu Trsatske crkve. *Riečki novi list*, 19. 6. 1925, str. 3.

Oče Vendelin Vošnjak. *Odmev*, 27. 3. 1933, str. 5.

o. Mihael Troha. Apel na gradjanstvo. *Riečki novi list*, 10. 5. 1925, str. 2.

Pokojni otac Romualdo Jereb. *Glasnik sv. Franje*, 1918, str. 62.-64.

Romuald Jereb. *Bogoljub*, 16. 3. 1918., str. 92.

Literatura

Anušić, Helena, Godišnjica trsatskih stuba. *Marijin Trsat*, 1, 2011, str. 7.

Banić, Jakov, Sluga Božji o. Vendelin Vošnjak: putokaz u drugo stoljeće Hrvatske Franjevačke Provincije sv. Ćirila i Metoda. *Marulić: hrvatska književna revija*, 31, 1998, str. 336.-339.

Balkovec Debevc, Črnomelj v kulturnem in družabenm utripu (od druge polovice 19. stoletja do druge svetovne vojne). *Mesto in trg na meji / Grad i trg na granici. 9. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo*, ur. A. Černelič Krošelj i dr., Ljubljana: Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva, 2006, 213-221

Bradanić, Marjan, Hoško, Emanuel, *Marijin Trsat: svetište Blažene Djevice Marije, Gospe Trsatske i Franjevački samostan na Trsatu*. Rijeka: Adamić, Franjevački samostan na Trsatu, 2002.

Cvekan, Paškal, *Virovitica i Franjevci*. Zagreb: Hrvatsko književno društvo „Sv. Ćirila i Metoda“, 1977.

Cvekan, Paškal, *Čakovec i Franjevci*. Čakovec: Franjevački samostan Čakovec, 1978.

Cvekan, Paškal, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu*. Varaždin: Paškal Cvekan, 1978.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Ivaniću*. Ivanić grad: Paškal Cvekan, 1979.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Karlovcu*. Karlovac: Paškal Cvekan, 1979.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Abinim Našicama*. Našice: Paškal Cvekan, 1981.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Jaski*. Jastrebarsko: Paškal Cvekan, 1982.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Samoboru*, Paškal Cvekan, Samobor, 1982.

Cvekan, Paškal, *Franjevački samostan u Klanjcu*. Klanjec: Paškal Cvekan, 1983.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Iloku*. Ilok: Paškal Cvekan, 1986.

Cvekan, Paškal, *Osječki Franjevci*. Osijek: Paškal Cvekan, 1987.

Cvekan, Paškal, *Koprivnica i Franjevci*. Koprivnica: Paškal Cvekan, 1989.

Cvekan, Paškal, *Kaptolski Franjevci*. Zagreb: Paškal Cvekan, 1990.

Čuk, Slivester, p. Vendelin Vošnjak:hrvaški svetnik slovenskega rodu. *Ognjišče*,3, 2003, str. 16.-17.

Damiš, Ivan, *Međimurski franjevci 20. stoljeća*. Zagreb: HKD Sv. Jeronima, 2002.

Dolar, France Martin, p. Vendelin Vošnjak. *Naša luč*, 6, 1996, str. 9.

Duda, Bonaventura, *Gospa Trsatska-Kraljica Jadrana: stoljeća vjere u Marijin Trsat*. Rijeka: Franjevački samostan na Trsatu, 1998.

Franjo među Hrvatima 1226.-1976. Zbornik radova franjevačke zajednice u prigodi 750. obljetnice smrti sv. Franje Asiškog (1226.-1976), ur. H. G. Jurišić, Zagreb: Središnji odbor za proslavu 750. obljetnice smrti sv. Franje Asiškoga, 1976.

Friš, Darko, *Ameriški Slovenci in Katoliška cerkev:1871-1924*. Klagenfurt-Ljubljana-Beč: Mohorjeva založba, 1995.

- Hoško, Emanuel Franjo, *Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj kroz stoljeća*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2000.
- Hoško, Emanuel Franjo, *Franjevačke visoke škole u kontinentalnoj Hrvatskoj*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2000.
- Hoško, Emanuel Franjo, *Trsatski franjevci: pet i pol stoljeća služenja Trsatskom svetištu*. Rijeka: Adamić, Franjevački samostan Trsat, 2004.
- Hrvatska gimnazija u Pazinu: 1899. - 1999.*, ur. J. Šiklič, Pazin: Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile, Skupština udruga Matice hrvatske Istarske županije, 1999.
- Hrvatski franjevački biografski leksikon*, ur. F. E. Hoško, P. Čošković in V. Kapitanović, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krleža, 2010.
- Kinderić, Petar Antun, *Franjevci uz orgulje*. Krapina: Hrvatsko društvo crkvenih skladatelja, 2006.
- Kuzmič, Mihael, Slovenski protestanti in izseljenstvo. *Slovensko izseljenstvo*. Ljubljana: Združenje Slovenske izseljenske matice, 2001.
- Manjši brat-božji služabnik: p. Vendelin Vošnjak 1861-1933. *Heraldica Slovenica: heraldika, genealogija, veksilologija*, 5, 1999, str. 23.-24.
- Majstorović, Srećko, *O. Vendelin prema oltaru*. Zagreb: 1971.
- Majstorović, Srećko, *Sluga Božji otac Vendelin*. Slavonski Brod: 1967.
- Matejčić, Radmila, *Crkva Gospe trsatske i franjevački samostan*. Rijeka: Izdavački centar, 1991.
- Osebnosti: veliki slovenski biografski leksikon*, ur. T. Stanonik; L. Brenk, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008
- Patafta, Daniel, Povijest trsatskih hodočašća. *Marijin Trsat*, 1, 2011, str. 6.
- Patafta, Daniel, Trsatski euharistijski kongresi. *Marijin Trsat*, 2, 2009, str.7.
- Pavličević, Dragutin, *Povijest Hrvatske*. Zagreb: Naklada Pavličić, 1994.
- Pilsar Fernandez, Maria, *Slovinci v železni Loreni*. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo, ZRC SAZU, 2004.
- Primorski slovenski biografski leksikon*. Gorica: Goriška mohorjeva družba, 1990 sv. 15.
- Radetić, Ernest. *Istarski zapisi*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1969.
- Riman, Marija, *Život i djelo hrvatskog skladatelja o. Kamila Kolba: disertacija*, Sveučilište u Zagrebu, Glazbena akademija, Zagreb, 1999.
- Ruck, Lovorka, *Glazba s/bez granice : skica glazbenog života u Rijeci i Sušaku od 1918. do 1941. godine*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 2003.
- Šerić, M. *Duh otvoren: sluga Božji Vendelin Vošnjak*. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1998.
- Šimić, Jakov, *Pozivu vjeran-sluga Božji Vendelin Vošnjak franjevac*. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1983.
- Škafar, Vinko, Kapucini Slovenci u Hrvatskoj kapucinskoj kustodiji i provinciji. *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, 12/13, 2001, str. 147.-163.
- Škulj, Edo, *Leksikon crkvenih glasbenikov*. Ljubljana: Družina, 2005.
- Vovko, Andrej, Priljubljenost knjižnega daru. Mohorjani na Reki in Trsatu do konca prve svetovne vojne. *Mohorjev koledar 2007*, 2006, str. 95-101.
- Žnidaršič, Darko, *Frančiskani na Slovenskem in sto let na Brezjah*, v: *Brezjanski zbornik 2000*, ur. J. Dežman, Ljubljana: Družina, 2000, str. 318.-321.

SUMMARY

Slovene Franciscans in the Croatian Province of Saints Cyril and Methodius with Special Emphasis on the Monastery and Sanctuary of Trsat

Barbara Riman

The contribution presents the lives and work of Franciscans in the Croatian Province of Saints Cyril and Methodius who were born in the territory of the present-day Republic of Croatia and were active in the monasteries of the present-day Croatian Province of Saints Cyril and Methodius. Individuals, working in the abovementioned province which was established in 1900, performed various functions and duties.

Connections between present-day Croatian and Slovene monasteries and Franciscans have been both solid and several centuries long. Throughout the past, special relations were formed under the influence of various events and the connection of the Monastery and the Sanctuary of Trsat with Slovene places of pilgrimage such as Brezje is to be emphasised. Special emphasis ought to be placed on loyalty of Slovene pilgrims to Trsat, who have been going to Trsat for centuries (since the 16th century). These connections have been preserved down to the present day.

Ecclesiastical sources record a certain amount of individuals, such as Marijan Širca, Romuald Jereb, Vendelin Vošnjak, Filip Oštir and Mihael Troha, who after its establishment wielded influence over the development and existence of the Croatian Franciscan Province of Saints Cyril and Methodius. Along with them, the contribution states 35 other Franciscans who were active in the monasteries of the present-day Croatian Province of Saints Cyril and Methodius.

The paper also opens various questions such as why individuals remained in the newly established province and why they did not go to Slovene monasteries. This question is not easy to answer; their reasons were primarily of private nature. It is to be mentioned that individuals' arrival in the province was due to its vicinity and the possibility of attending the Varaždin *gimnazija*, whereupon they began their novitiate. The second reason involves an individual's connection to a respective monastery, although this can only be observed in some cases. The third reason includes an individual's long-time work in a certain monastery and their wish to remain in the same location. One of the reasons is most probably also the increased possibility of being promoted to high-ranking positions in the newly established province.

It ought to be mentioned that the stated Franciscans were born in present-day Slovene territories, whereas they lived and worked in the monasteries of the present-day Croatian Franciscan Province of Saints Cyril and Methodius, ranging from Bač (Vojvodina) to Trsat. They worked within their capacity and thus contributed to the co-formation of culture, history and traditional ecclesiastical and religious values.